

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA – EMAS V SEKTORE ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Apríl 2018

ÚVOD

Tak ako každá iná priemyselná činnosť, spracovanie odpadu môže mať negatívny vplyv na životné prostredie: napríklad v oblasti využívania pôdy, vyčerpania fosílnych a iných neobnoviteľných zdrojov, produkcie emisií skleníkových plynov, znečistenia vôd, dopravy a hluku v mestách¹.

Na druhej strane, okrem prevencie vzniku odpadov, využívaním odpadu ako zdroja je možné vyhnúť sa značným dopadom na životné prostredie spojeným s ťažbou zdrojov a výrobou nových výrobkov. Pre naplnenie cieľov obehového hospodárstva je sektor odpadové hospodárstvo považovaný za zásadného hráča poskytujúci dôležitú environmentálnu službu.

V roku 2014 bolo v EÚ² vyprodukovaných 2 502 miliónov ton odpadu (o 20 % viac ako v roku 1990)³. Iba 36 % z toho bolo recyklovaných a miera recyklácie sa medzi jednotlivými členskými štátmi značne líšila, a to od 80 % v niektorých oblastiach do menej ako 5 % v iných⁴.

Táto prípadová štúdia bude zdôrazňovať dôležitosť sektora odpadové hospodárstvo pre hospodárstvo a udržateľný rozvoj EÚ a úlohu, ktorú EMAS zohráva v Sektore odpadové hospodárstvo.

Stratégie obehové hospodárstvo na úrovni EÚ a členských štátov si vyžadujú, aby všetky sektory zvýšili efektívnosť využívania zdrojov na dosiahnutie súladu s novými cieľmi do roku 2020. Musia sa pripraviť na opätovné používanie a recyklovanie 50 % určených odpadových materiálov z domácností a iného pôvodu podobnému domácnostiam a pripraviť sa na opätovné používanie, recykláciu a zhodnotenie 70 % stavebného a demolačného odpadu⁵. Európska Komisia prijala ešte prísnejšie ciele na obdobie po roku 2020 v máji 2018 po rozsiahlej diskusii s Radou a Parlamentom. **Organizácie pôsobiace v sektore odpadové hospodárstvo zohrávajú kľúčovú úlohu pri prechode na obehové hospodárstvo.** Riadia významnú časť tokov materiálov a vytvárajú zdroje, ktoré môžu opätovne vstúpiť do hospodárstva buď ako materiály, alebo ako energia. **Tento sektor tiež poskytuje našej organizácii nevyhnutnú službu pre životné prostredie**, a to tak z pohľadu občanov, ako aj z hľadiska sektora priemyslu, poľnohospodárstva a služieb. Oslobodzuje každú domácnosť a organizáciu od odpadu a znižuje súvisiace riziká.

1 Najlepšia prax v oblasti environmentálneho riadenia pre sektor odpadového hospodárstva. <http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/WasteManagementBEMP.pdf>

2 Eurostat

3 Európska komisia (1999) Zameranie EÚ na odpadové hospodárstvo

4 Centrum environmentálnych údajov o odpade, Eurostat: <http://ec.europa.eu/environment/waste/>

5 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade

Fakty a čísla v sektore odpadové hospodárstvo

Činnosti týkajúce sa zberu odpadu prinášajú obrat 50 000 miliónov EUR, činnosti týkajúce sa spracovania odpadu približne 35 000 miliónov EUR a obnova materiálov 62 000 miliónov EUR⁶.

Z celkového počtu viac ako 44 000 spoločností pôsobiach v sektore odpadové hospodárstvo je 77 % mikropodnikov (menej ako 10 zamestnancov) a 99,7 % MSP (menej ako 250 zamestnancov)⁷. Veľkí hráči v Európe v súčasnosti spravujú viac ako 40 % tuhého komunálneho odpadu (TKO). Z hľadiska obratu dominujú sektoru odpadové hospodárstvo stredné a veľké spoločnosti⁸.

Podľa údajov dostupných od OECD bolo v roku 2014 zaregistrovaných v členských štátoch EÚ 1 055 nových patentov súvisiacich so sektorom odpadové hospodárstvo⁹. **Cenovo efektívnejšie a presnejšie techniky triedenia, inteligentný zber a analýza údajov a inovátné procesy recyklácie druhotných surovín sú len niektoré príklady technologických inovácií v sektore odpadové hospodárstvo.**

SEKTOR ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO A RIADENIE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Sektor odpadové hospodárstvo je prísne regulovaný vo všetkých členských štátoch EÚ. Z toho dôvodu musia organizácie prijať metodický prístup, aby zabezpečili, že budú neustále spĺňať rôzne požiadavky, ktoré ovplyvňujú ich činnosť. Táto úloha môže byť jednoduchšia, ak sa vykonáva s podporou EMAS, čo umožňuje organizáciám identifikovať a vykonávať ich právne záväzky a poskytnúť potrebné dôkazy v prípade inšpekcií.

*Referenčný dokument o Najlepších dostupných technických (BAT) pre odvetvia spracovania odpadov*¹⁰ odporúča implementáciu Systému environmentálneho manažérstva (EMS). EMS implementujú organizácie na hodnotenie a znižovanie ich environmentálnych vplyvov. Ak sa EMS riadi požiadavkami nariadenia EMAS, organizácia sa môže stať registrovanou v EMAS. To znamená, že právne orgány budú vyžadovať zavedenie EMS pri kontrole povolení na miesta nakladania s odpadom a EMAS sa môže použiť na preukázanie súladu organizácie.

Ďalšou pridanou hodnotou schémy EMAS v súvislosti s inými schémami EMS je to, že zahŕňa overenie treťou stranou (kvalita EMS a environmentálnych údajov sa kontroluje osobitne vyškoleným overovateľom) **a ďalšou kontrolou verejného orgánu** (príslušný orgán EMAS, ktorý je zodpovedný za správu schémy EMAS na vnútroštátnej úrovni, kontroluje dodržiavanie právnych predpisov organizácie pred registráciou schémy EMAS). Registrácia EMAS preto preukazuje **spoľahlivosť a kva-**

litu environmentálnej politiky organizácie. **Organizácie registrované v schéme EMAS každoročne uverejňujú ukazovatele o svojom vplyve na životné prostredie v správe overenej nezávislým overovateľom schémy EMAS** (environmentálne vyhlásenie EMAS). Táto správa podstatne uľahčuje získavanie a zverejňovanie údajov na rôzne účely a sleduje odporúčania cieľov udržateľného rozvoja Organizácie spojených národov¹¹.

12. cieľ: „Zabezpečiť trvalo udržateľné modely spotreby a výroby“ nabáda spoločnosti, aby prijali trvalo udržateľné postupy a integrovali informácie o udržateľnom rozvoji do svojho cyklu podávania správ.

Podľa registra EÚ organizácií registrovaných v EMAS¹² 396 európskych spoločností implementovalo EMAS v sektore odpadové hospodárstvo. Predstavujú 1 099 lokalít a viac ako 50 000 zamestnancov. Tieto údaje znamenajú, že sektor odpadové hospodárstvo má najväčší počet registrácií EMAS. Takmer 89 % týchto organizácií sú MSP. Tieto údaje odhaľujú časté avšak nepresné presvedčenie, že EMAS je vytvorený hlavne pre veľké organizácie.

6 Európska komisia (2016) Podkladová správa o najlepšej praxi v oblasti environmentálneho riadenia pre sektor odpadové hospodárstvo

7 Eurostat

8 Najlepšia prax v oblasti environmentálneho riadenia pre sektor odpadové hospodárstvo <http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/WasteManagementBEMP.pdf>

9 OECD.Stat

10 Príslušné orgány zodpovedné za vydávanie povolení v členských štátoch EÚ musia pri určovaní podmienok pre povolenia zohľadniť najlepšie dostupné techniky (BAT). Referenčný dokument pre odpadový sektor (2006) je k dispozícii na adrese: http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/BREF/wt_bref_0806.pdf

11 Ciele udržateľného rozvoja Organizácie spojených národov boli prijaté 25. septembra 2015 s cieľom ukončiť chudobu, chrániť planétu a zabezpečiť prosperitu pre všetkých ako súčasť novej agendy trvalo udržateľného rozvoja

12 Register EÚ od januára 2018: http://ec.europa.eu/environment/emas/emas_registrations/register_en.htm

SKÚSENOSTI SPOLOČNOSTÍ REGISTROVANÝCH V EMAS V SEKTORE ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Spoločnosti **URBASER** a **CLD** sú dvaja zo štyroch zmluvných partnerov, ktorí sa v súčasnosti podieľajú na službách komunálneho odpadu mesta Barcelona. Obe spoločnosti sú registrované v EMAS. Pričom organizácia URBASER je jednou z najväčších nadnárodných spoločností pôsobiacich v oblasti odpadov a pôsobí vo viacerých krajinách. Organizácia CLD pôvodne začala ako družstvo a dnes je organizáciou pôsobiacou predovšetkým na regionálnej úrovni.

URBASER

Barcelonská divízia spoločnosti **URBASER** ako prvá v roku 2008 implementovala a získala EMAS. Má viac ako 880 zamestnancov. Podľa Meritxella Miquel, vedúcej služieb, sa organizácia rozhodla postúpiť do schémy EMAS s cieľom poskytnúť dôkaz o plnom dodržiavaním právneho súladu a dodatočnou pridanou hodnotou pre svojho zákazníka, samosprávu mesta Barcelona.

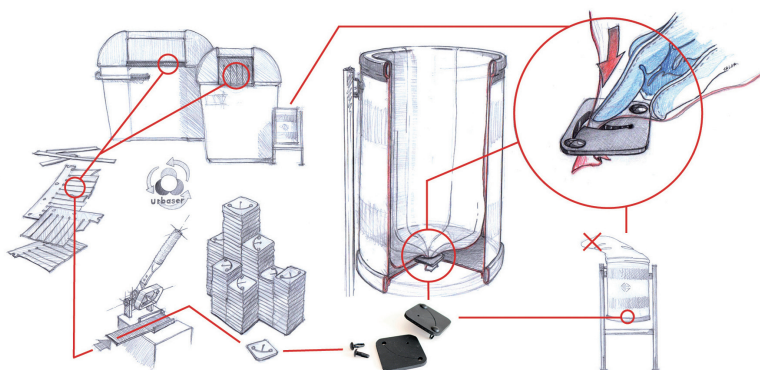
„Prijatie systému environmentálneho manažérstva v spoločnosti patriacej do tohto sektora bolo považované za základnú požiadavku, keďže jeho službou je poskytovanie sanitácie mestu a zlepšenie kvality života jeho občanov. Robiť to bez toho, aby sa maximálne znížili negatívne dopady na životné prostredie, by znamenalo robiť zľú prácu“, povedala pani Miquel.

V tom čase **bola väčšina konkurentov organizácie certifikovaná podľa ISO 14001 a získanie EMAS bol spôsob, ako jej poskytnúť konkurenčnú výhodu.** Organizácia zlepšila svoje využívanie zdrojov. Environmentálne vyhlásenie EMAS prinúti organizáciu hľadať/nájsť príčiny kedy environmentálny indikátor nie je taký, aký by mal byť.

Prijatie EMAS malo tiež pozitívny vplyv na jeho interakciu so zainteresovanými stranami. Podľa pani Miquel „Jedným z hlavných vplyvov implementácie schémy EMAS bol rozvoj synergií a posilnenie vzťahov s našou sieťou a ďalšími zainteresovanými stranami, ako sú zákazníci alebo občania.“ Napríklad, organizácia URBASER zapojila študentov z dizajnerskej školy Elisava Design School, aby našli riešenie na opätovné použitie pracovných uniforiem, ktoré používajú všetci zamestnanci. Tento projekt ekologického dizajnu bol ocenený cenou Katalánsky dizajn pre recykláciu 2011.

Organizácia URBASER tiež organizovala dni otvorených dverí na to, aby objasnila dôležitosť svojej práce susedom a rodinám zamestnancov. Cieľom bolo ukázať technológiu, ktorá stojí za prácou vykonanou v uliciach a zvýšiť sociálnu hodnotu kladenú na ľudí, ktorí sa podieľajú na odpadovom hospodárstve.

V sektore komunálne odpadové hospodárstvo verejní obstarávatelia vždy požadujú zlepšenia a činnosti, ktoré môžu zvýšiť pridanú hodnotu návrhu. Organizácia URBASER získala výhody zo schémy EMAS, pretože poskytuje rámec na vývoj environmentálnych inovácií. Jednou z jej najnovších iniciatív bolo vytvorenie nového produktu ako reakcia na jednu z hlavných výziev, ktorým čelia veterné mestá. V Barcelone vietor vyťahuje plastové vrecká z odpadkových košov nachádzajúcich sa v uliciach. To zvyšuje nielen znečistenie ulíc, ale aj riziko morského odpadu v pobrežných mestách. Organizácia URBASER vyvinula veľmi jednoduché a obehové riešenie: malé zariadenie vyrobené s gumovou časťou starých kontajnerov sa umiestni v spodnej časti nádoby a pevne drží plastové vrecko. Výrobný proces je jednoduchý a v súčasnosti ho vykonáva spoločenská asociácia. Toto zariadenie s názvom „antivolabossa“ (neodfúkateľné vrecko) bolo v publikácii Organizácie spojených národov citované ako jedna z najlepších 25 inovatívnych činností na znižovanie množstva morského odpadu.

Náčrty ilustrujúce koncept Antivolabossa.

Zásluhy: Salvador Fábregas

CLD

CLD

Registrácia v EMAS spoločnosti CLD zahŕňa osem lokalít a približne 720 zamestnancov.

Vedenie spoločnosti sa rozhodlo prechod na EMAS v roku 2014, pretože iní konkurenti išli týmto smerom a organizácia chcela prehĺbiť proces neustáleho zlepšovania svojich služieb. EMAS konsolidovala predchádzajúce desaťročie organizácie v oblasti environmentálneho riadenia.

Josep Ganyet, vedúci životného prostredia, kvality a zdravia a bezpečnosti spoločnosti CLD, uvádza, že hlavným úspechom od registrácie EMAS je ich súčasná environmentálna databáza: robustný, podrobný a presný postup

zdromažďovania údajov. Aj keď organizácia už mala zavedený systém monitorovania, overovanie externým audítorom a zverejňovanie údajov a ukazovateľov v rámci EMAS si vyžadujú dodatočné úsilie na zabezpečenie presnosti a sledovateľnosti údajov. **Vďaka tomu organizácia získala veľmi podrobné vedomosti o jej výkonnosti, čo je užitočný nástroj, ktorý podporuje rozhodovacie procesy organizácie.**

Medzi najlepšie environmentálne výsledky organizácie v rokoch 2015 až 2016 patrí zníženie celkovej spotreby energie o 13 %, ktorá zahŕňa elektrickú energiu spotrebovanú v budovách a elektrických vozidlách, zemný plyn pre budovy a vozidlá, a benzín a naftu pre vozidlá. Organizácia CLD v súčasnosti realizuje nové činnosti, ktoré pomôžu znížiť spotrebu vody – problém, ktorý sa týka veľkých stredomorských miest – spracovanie a opätovné využitie odpadovej vody z výlevky a sprchy na čistenie vozidiel.

Prostredníctvom **analýzy životného cyklu** svojich služieb organizácia CLD zistila, že spotreba ropy a mazív mala významný vplyv na životné prostredie. V roku 2017 zaviedla filtračný systém, ktorý znížil jeho spotrebu takmer o 13 %, čo znamená zníženie o 2 000 z 15 000 litrov spotrebovanej ropy a mazív ročne. Teraz kupuje menej ropy a mazív a šetrí náklady na nakladanie s nebezpečným odpadom.

Od registrácie v schéme EMAS má organizácia CLD tiež prospech z osobitnej **regulačnej úľavy**¹³ aplikovanej v Katalánsku. Organizácia môže použiť kontrolu dodržiavania právnych predpisov vykonanú overovateľom EMAS ako náhradu za kontroly environmentálnych licencií vykonávanú verejnými orgánmi. **Vďaka tomu šetria čas aj peniaze.**

Organizácia CLD má príležitosť zapojiť sa do projektov, ktoré umožňujú užšie vzťahy s verejnými orgánmi a inými zainteresovanými stranami. Môžu napríklad diskutovať o možnosti zavedenia novej regulačnej úľavy pre organizácie registrované v EMAS a môžu spolupracovať s mimovládnyimi organizáciami na projektoch týkajúcich sa biodiverzity.

Val di Non

Val di Non Community v Trentine (Taliansko) je verejný orgán, ktorý zodpovedá za odpadové hospodárstvo. Podľa Adriany Borghesiovej, ktorá je zodpovedná za EMS, „Už máme robustný monitorovací systém pre zber odpadu, ale schéma EMAS nám pomohla zapojiť ďalšie zainteresované strany“.

Val di Non Community spolupracuje s miestnym obyvateľstvom prostredníctvom projektov ako napríklad:

- RI-PIAZZA, stretnutie pre školy, deti a rodiny, ktoré sa každoročne koná s cieľom podporiť opätovné používanie rôznych materiálov prostredníctvom tvorivých aktivít a výstav.

¹³ Regulačná úľava predstavuje finančné a administratívne výhody poskytované organizáciám registrovaným v EMAS verejnými orgánmi z dôvodu ich záväzku k zlepšeniu životného prostredia, dodržiavaniu právnych predpisov a transparentnosti.

- Centrum RICREA umožňuje školám a združeniam prístup k čistým materiálom, ktoré skartujú spoločnosti v danej oblasti a je možné ich použiť na vytváranie nových vecí.
- Centrum solidarity pre opätovné použitie, ktoré zhrmažďuje veci, ktoré už rodiny nechcú a ktoré môžu byť užitočné na pokrytie potrieb iných rodín alebo ľudí v núdzi.

Hoci organizácia Val di Non Community začala tieto aktivity sama, po čase zapojila miestne združenia, ktoré sa v súčasnosti podieľajú na vzdelávacích aktivitách, čím rozširuje svoju základňu pozitívnych spojencov na prevenciu vzniku odpadov.

VÝHODY EMAS PRE SEKTOR ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

EMAS ponúka rôzne výhody organizáciám pôsobiacim v sektore odpadové hospodárstvo, a to najmä:

- Uľahčuje súlad organizácie s právnymi požiadavkami a poskytuje dodatočnú kontrolu prostredníctvom činností vykonávaných overovateľom EMAS a príslušnými orgánmi EMAS.
- Podporuje optimalizáciu zdrojov (energie a materiálov), a tým znižuje náklady.
- Vytvára potenciál pre inovácie, pretože hĺbkovo integruje environmentálne myslenie do obchodných procesov.
- Poskytuje robustný systém merania a monitorovania alebo posilňuje už existujúci systém v organizácii, čím zvyšuje spoľahlivosť údajov a rozhodovací proces.
- Zvyšuje úroveň účasti zamestnancov a interakciu s ostatnými zainteresovanými stranami.
- Zvyšuje dôveryhodnosť environmentálneho záväzku organizácie, pretože overené environmentálne vyhlásenie poskytuje transparentné informácie.
- Umožňuje organizácii profitovať z foriem regulačnej úľavy zavedenej pre tento sektor v niektorých členských štátoch a regiónoch EÚ¹⁴.

VYHLIADKY

Riadenie odpadového hospodárstva na miestnej úrovni zohráva kľúčovú úlohu v schopnosti komunit efektívne využívať zdroje a dosahovať pokrok smerom k dosahovaniu lepšieho obehového hospodárstva. Mnohé orgány odpadového hospodárstva a spoločnosti zaoberajúce sa nakladaním s odpadmi majú záujem zlepšiť svoju výkonnosť v oblasti odpadového hospodárstva, napríklad podporou prevencie vzniku odpadov a opätovným použitím a recykláciou vo vyššej miere.

To možno dosiahnuť implementáciou **Najlepších postupov v oblasti environmentálneho riadenia (BEMP)**¹⁵. BEMP poskytujú špecifické usmernenia pre sektor odpadového hospodárstva založené na činnostiach a technikách, ktoré boli implementované poprednými organizáciami a ktoré sa osvedčili ako úspešné. Organizácie môžu použiť dokument na identifikáciu najdôležitejších oblastí činnosti a nájsť podrobné informácie o osvedčených postupoch na riešenie ich environmentálnych vplyvov, ako aj ukazovatele vplyvu na životné prostredie a súvisiace referenčné

hodnoty vynikajúcej kvality s cieľom sledovať zlepšenia udržateľnosti. Organizácie registrované v EMAS musia brať BEMP do úvahy pri implementácii svojho systému environmentálneho manažérstva, ale akákoľvek organizácia k nim má voľný prístup a môže identifikovať potenciálne príležitosti na zlepšenie.

Iným spôsobom ako inovovať a zlepšovať svoj vplyv na životné prostredie, je účasť v špecifických pracovných skupinách, napríklad v rámci existujúcich klubov EMAS, workshopov a iných stretnutí organizovaných príslušnými orgánmi EMAS alebo inými environmentálnymi platformami sektora, ako sú združenia v oblasti odpadového hospodárstva, platformy obehového hospodárstva atď.

V neposlednom rade môže interakcia a nadväzovanie kontaktov s inými zainteresovanými stranami, ako sú mimovládne organizácie alebo združenia susedov, poskytnúť organizácii iný pohľad a potenciálny zdroj budúcich činností a zlepšení.

Viac informácií o schéme EMAS, registračnom procese a jej výhodách nájdete na webovej stránke schémy EMAS: http://ec.europa.eu/environment/emas/emas_publications/publications_studies_en.htm

14 Ďalšie informácie o existujúcich regulačných úľavách pre sektor odpadu v EÚ nájdete v štúdiu RAVE: http://ec.europa.eu/environment/emas/emas_publications/publications_studies_en.htm

15 Dokumenty BEMP pripravuje Spoločné výskumné centrum Európskej komisie. Dokument pre sektor odpadu je k dispozícii na: <http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/WasteManagementBEMP.pdf>